

Sygn. akt I USK 221/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania L. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 czerwca 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 3 grudnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adwokat A. R. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Ubezpieczony L. S. zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 3 grudnia 2019 r., sygn. akt: III AUa (...), oddalający jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 26 marca 2019 r. Wyrokiem tym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawcy L. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 7 września 2017 r. odmawiającej przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy.

W skardze podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego: art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291), przez jego błędną wykładnię oraz niezastosowanie i stwierdzenie, że skarżący nie spełnia przesłanek do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy w sytuacji, gdy zgromadzony materiał dowodowy, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, dokumentacja medyczna, historia choroby skarżącego, kwalifikacje zawodowe, uzasadniają przekonanie, że skarżący spełnia wszystkie wymagane przesłanki do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy; art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, i błędne błędnym uznanie, że skarżący nie jest osobą niezdolną do pracy w sytuacji, gdy zgromadzona dokumentacja medyczna skarżącego, historia choroby i leczenia, brak możliwości przekwalifikowania, posiadanie orzeczenia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności uzasadniają przekonanie, że spełnione zostały kryteria uznania skarżącego za osobę niezdolną do pracy, a zgromadzone w sprawie opinie biegłych sądowych stoją w sprzeczności z materiałem dowodowym zebrany w sprawie.

Skarżący zarzucił także naruszenie przepisów postępowania: art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c., przez: (-) uznanie zastrzeżeń wniesionych przez wnioskodawcę do opinii biegłych wydanych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym w K. za nieistotne, niemające znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy w sytuacji, gdy ustalenia biegłych zawarte w opiniach pozostawały w sprzeczności z zebrany materiał dowodowy, a w szczególności z dokumentacją medyczną; (-) uznanie za zgodne z przepisami postępowania oddalenie wniosku dowodowego złożonego przez skarżącego przed Sądem Okręgowym w K., dotyczącego dopuszczenia dowodu z opinii innego biegłego z zakresu medycyny pracy w sytuacji, gdy biegła A. M. wydała dwie różne opinie na temat zdolności skarżącego do pracy, co skutkowało uznaniem tej opinii za jasną, logiczną i w pełni wiarygodną oraz spowodowało, że nie została ustalona jednoznacznie kwestia istotna dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, czyli ocena zdolności skarżącego do pracy; (-) uznanie opinii łącznej biegłych za logiczną, spójną, „uzasadnioną w sposób rzetelny i wnikliwy, z wyczerpującym odniesieniem

się do wszystkich kwestii będących przedmiotem zlecenia jej opracowania” oraz wskazanie, że zamieszczone w opinii wnioski końcowe sformułowane zostały w sposób kategoriyczny i jednoznaczny w sytuacji, gdy, w ocenie skarżącego, już sam wywiad poprzedzający opinie przeprowadzony był powierzchownie, bez zainteresowania ze strony biegłych sytuacją zdrowotną skarżącego, z pominięciem istotnych kwestii dotyczących przebiegu leczenia; (-) oparcie rozstrzygnięcia tylko i wyłącznie na opiniach biegłych, z pominięciem innych elementów, które składają się na uznanie, czy dana osoba jest zdolna do pracy w sytuacji, gdy przy ocenie niezdolności do pracy w myśl art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych o tej niezdolności nie przesądza wyłącznie ocena medyczna stwierdzająca występowanie określonych jednostek chorobowych i ich wpływ na funkcjonowanie organizmu człowieka, ale decydujące znaczenie ma ocena prawna dokonana w oparciu o okoliczności natury medycznej i okoliczności innej natury, w tym zwłaszcza poziom kwalifikacji ubezpieczonego, możliwości zarobkowania w zakresie tych kwalifikacji, możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na to, że jest ona oczywiście uzasadniona.

W uzasadnieniu wniosku skarżący podkreślił, że Sąd Apelacyjny zaaprobował oddalenie przez Sąd Okręgowy w K. wniosku dowodowego skarżącego o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego z zakresu medycyny pracy niż ten, który wydawał opinię w sytuacji, gdy stała ona w sprzeczności z inną wydaną przez tę samą biegłą (A. M.) opinią, sporządzoną do innej sprawy, w której biegła uznała skarżącego za niezdolnego do pracy. Również pozostałe opinie wydane w przedmiotowej sprawie stoją w sprzeczności z zebrany materiał dowodowy, a w szczególności z obszerną dokumentacją medyczną dotyczącą historii choroby skarżącego, przebytego i aktualnego leczenia, orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, jak i przyczynami wydania takiego orzeczenia. W ocenie skarżącego, nie bez znaczenia jest także sytuacja życiowa skarżącego, wiek, predyspozycje zawodowe, dotychczas wykonywana praca, pozostawanie

przez skarżącego na długotrwałym zasiłku chorobowym, a następnie korzystanie przez wnioskodawcę ze świadczenia rehabilitacyjnego. Wszystkie te okoliczności, rozważane razem uzasadniają przekonanie, iż skarżący powinien być uznany za osobę niezdolną do pracy, w myśl art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd Apelacyjny, dopuszczając się naruszeń prawa materialnego, jak również przepisów prawa procesowego wskazanych we wstępnej części skargi, spowodował, iż skarżący nie otrzymał renty, a tym samym został pozbawiony bardzo istotnych dla siebie świadczeń.

Skarżący wskazał także, że istotne znaczenie tej sprawie mają również względy społeczne i sprawiedliwościowe. Skarżący jest osobą schorowaną, przez wiele lat pracował, opłacał wszelkie należne składki, wypełniał swoje zobowiązania. W sytuacji, gdy stan zdrowia skarżącego znacząco się pogorszył, a liczne dolegliwości i stwierdzone schorzenia nie pozwalają wykonywać obowiązków zarobkowych i pracować, skarżący nie otrzymał renty, gdyż nie został uznany za osobę niezdolną do pracy. Kwestia ta powinna zostać zweryfikowana przez Sąd Najwyższy, gdyż kryteria uznania osoby za niezdolną do pracy nie są przejrzyste, a sama opinia biegłego nie powinna być bezkrytycznie uznawana za podstawę do wydania decyzji odmownej w sytuacji, gdy inne okoliczności, dotyczące danej osoby, takie jak stan zdrowia, historia choroby, zgromadzona dokumentacja medyczna, wiek, predyspozycje zawodowe świadczą o tym, iż taka opinia może nie być rzetelna.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne bądź istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czy też zachodzi nieważność postępowania lub gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W konsekwencji tego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na

usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganie rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia: Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007, z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291, z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Skarżący powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., tj. oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy

wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący w ogóle nie ustosunkowuje się do tak rozumianej przesłanki oczywistej zasadności skargi ani nie wykazuje jej istnienia.

Skarżący przesłankę tę wiąże z naruszeniem art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c., które miałyby polegać na błędnej ocenie, że opinie wydane w sprawie są miarodajne dla oceny stanu zdrowia skarżącego, właściwie oceniając istniejące ograniczenia sprawności organizmu w kontekście zdolności do pracy zgodnej z poziomem kwalifikacji (art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Tymczasem, zgodnie z pierwszym z tych artykułów, w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii; w myśl drugiego, przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Żaden z tych przepisów nie może być naruszony w sposób wskazany przez skarżącego. Natomiast kwestię uzupełnienia dowodów z opinii biegłego reguluje art. 286 k.p.c., zgodnie z którym sąd może zażądać ustnego lub pisemnego uzupełnienia opinii lub jej wyjaśnienia, a także dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych i to ten przepis narusza sąd, jeśli mimo wątpliwości nie dopuszcza dowodu z kolejnej opinii (uzupełniającej lub innego biegłego). W odniesieniu do art. 286 k.p.c. w orzecnictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest bowiem pogląd, że sąd orzekający dopuszcza dowód z kolejnej opinii biegłych lekarzy, gdy opinia już wydana w sprawie wzbudza jego wątpliwości, a nie dlatego, że jedna ze stron jest niezadowolona z wyników dotychczasowego postępowania dowodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 lutego 2002 r., II UKN 266/01, LEX nr 564472). W postępowaniu o prawo do świadczeń uzależnionych od

niezdolności do pracy sąd nie ma obowiązku uwzględniania kolejnych wniosków dowodowych tak długo, aż strona udowodni tezę korzystną dla siebie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2002 r., II UKN 701/00, LEX nr 559961). Dopuszczenie dowodu z dodatkowej opinii biegłych może być uzasadnione jedynie „w razie potrzeby”, która nie może być utożsamiana z niezadowoleniem strony z niekorzystnej dla niej opinii już sporządzonej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2017 r., I CSK 627/16, LEX nr 2333045). Sąd nie jest obowiązany dążyć do sytuacji, w której opinia biegłego przekona również obydwie strony. Mają one na ogół różne (odmienne) interesy i opinia akceptowana przez jedną stronę jest kontestowana albo kwestionowana przez drugą. Wystarczy, że opinia jest przekonująca dla sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 16 października 2014 r., II UK 36/14, LEX nr 1548261). Zatem to art. 286 k.p.c. (w związku z art. 217 § 3 k.p.c.) powinien stanowić podstawę kasacyjną, zgodnie z podaną przez skarżącego treścią zarzutu.

W myśl art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy tego środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2014 r., II PK 287/13, LEX nr 2008658; z dnia 23 września 2008 r., I PK 80/08, LEX nr 784907; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243). Skoro argumentacja zarzutu naruszenia przepisu postępowania (który miałby być w sposób kwalifikowany naruszony) jest nieadekwatna do powołanej podstawy kasacyjnej, to nieuprawnione jest twierdzenie, że zarzut ten świadczy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

W konsekwencji skarga nie jest także oczywiście uzasadniona w zakresie zarzutu naruszenia art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wobec nieskuteczności podważenia podstawy faktycznej wyroku przedstawione argumenty stanowią polemikę z ustaleniami faktycznymi poczynionymi na podstawie przeprowadzonego dowodów z opinii biegłych, co jest niedopuszczalne w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. wyłączającego z podstaw skargi kasacyjnej zarzuty dotyczące oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ oraz art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku § 16 ust. 4 pkt 2 w związku z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).